

Ukrajna kisebbségeinek a lelkébe tapos

Nacionalizmus Ha Ukrajna visszaállítja a kisebbségi jogokat, ez közelebb hozná a békét, Landman Gábor szerint.

LANDMAN GÁBOR, EUROPEAN LANGUAGE RIGHTS ALAPÍTVÁNY TITKÁRA

Azoknak az országoknak, amelyek az Európai Unióhoz vagy a NATO-hoz szeretnének csatlakozni, a kisebbségi jogok tiszteletben tartása kulcsfontosságú. Ez Ukrajnára is érvényes.

A jugoszláviai háború borzalmai rámutattak arra, hogy szükség van az Európai Unió és a NATO bővítésére. Ez biztosítja a békefolyamatot a jog és jólét eszközeivel. A keleti blokkhoz tartozó volt szovjet szatellit államoknak, amelyek az Unióhoz és a NATO-hoz kívántak csatlakozni, szigorú elvárásoknak kellett eleget tenniük, többek között vállalniuk kellett a kisebbségek védelmét.

Ezek a kisebbségi jogokat a nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény (Strasbourg 1996) és az európai regionális nyelvek kartája fogalmazza meg. Románia, ahol még a jugoszláv háborút megelőzően halálos áldozatokat követelt az etnikai alapú erőszak Marosvásárhelyen, elsőként ratifikálta ezeket az egyezményeket.

Ukrajna is bekapcsolódott ezekbe az egyezményekbe, amelynek lényege a diszkrimináció betiltása. Egy kisebbségi nyelv beszélőjeként, jogodban áll a magánéletben, az egészségügyben, a kereskedelemben, a kultúrában és az igazságszolgáltatásban szabadon használni azt a nyelvet, amelyen felnőttél, amelyen tanultál. Ukrajna a nacionalizmus hatására úgy szeretne Európához közeledni, hogy az orosznyelvű szovjet múltját leveti magáról. 2019 április 25-én elfogadtak egy nyelvtörvényt, amelynek célja az ukrán nyelv és identitás státuszának a propagálása. Ez aláásta a többségi nyelvet beszélők

jogai és a kisebbségi nyelveket beszélők (nagy létszámban orosz anyanyelvűek, és aránylag kisebb létszámú lengyel, román, görög anyanyelvűek) jogai közötti nagyon törekeny egyensúlyt.

Ez az európai integrációt teszi kockára. Az EU-hoz csatlakozni kívánó államok nem változtathatnak a békét és stabilitást szavatoló alapfeltételeken. És pontosan itt van a gond. Ukrajna közvetlenül az EU-val megkötött társulási szerződés ratifikálása után fogadta el a nyelvtörvényt. Ez sérti az európai nyelvi jogok szellemiségét. A jelenlegi ukrainai helyzetet olyan, mintha például Belgiumban hirtelen a francia és a német kisebbség nyelvek használatát betiltanák.

Az ukrán nyelvtörvény alapvető emberi jogokat is sért, például a sajtószabadságot. Betiltják azokat az orosz nyelvű újságokat, amelyeknek nem jelent meg ukrán verziója. Kereskedelemben az ügyfelet kizárólag ukrán nyelven szabad megszólítani. Magyarországnak, Romániának és Lengyelországnak a tiltakozása, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) kritikája ellenére, illetve figyelmen kívül hagyva azt is, hogy Oroszország benyújtott egy államközi panaszt az Emberi Jogok Európai Bíróságánál, Ukrajna a saját kisebbségeivel semmiféle tartalmi dialógusra nem volt hajlandó. Az Ukrajnában élő etnikai románok beszámoltak a nyelvi jogaiknak és a román nyelven történő oktatás leépítéséről egy az Európa tanács által tavaly szervezett konferencián, és a beszámolók sokkolóak voltak.

Az ukrán nacionalizmus paradoxonja, hogy úgy akar egy nemzetállamot létrehozni, hogy egy nyelvet és egy identitást ráerőltet az ország teljes lakosságára, egy olyan országban történelmileg nagyon sokszínű és befogadó. Ukrajna a többnyelvűségével és a multikulturális jellegéből fakadóan egy európai identitással rendelkezik. A nyelvtörvény kontraproduktív: nem teremthető nemzeti egység úgy, hogy az emberek

lelkébe taposnak identitásuk miatt, a nemzeti egység megteremtése a sokszínűség elfogadásával lehetséges. Ha a kisebb kisebbségi nyelveket járulékos veszteségnek tekinti Ukrajna az Oroszországgal való konfliktusában, akkor ez a szövetségeseivel való viszonyaira is rányomja a bélyegét.

Az EU-nak, amely a béke és a jog alapjain áll, komoly munkát kell kifejtene, hogy betartassa a nyelvi jogokat és az alapvető emberi jogokat. És nem idealista megfontolásokból, hanem stratégiai érdekek okán. Ha Ukrajna visszaállítja a nyelvi jogokat azonnal megszűnne az Oroszországgal való konfliktusának egyik pontja és konstruktívan hitelesen hozzájárulna egy diplomáciai megoldás létrejöttével, nem mellesleg így megmutathatja az európai értékek iránti elköteleződését.

Nationalisme

Oekraïne trapt tal van minderheden op hun ziel

Als Oekraïne de taalrechten van minderheden herstelt, brengt dat de vrede dichterbij, meent **Gabor Landman**.

Gabor Landman
secretaris stichting European Language Rights

Voor wie zich wil kandideren voor de Europese Unie en de Nato is het respecteren van de rechten van taalminderheden cruciaal. Dat geldt ook voor Oekraïne.

De gruwelen van de oorlog in Joegoslavië bewezen de noodzaak voor uitbreiding van de EU en de Nato. Die zorgt voor pacificatie middels recht en voorspoed. Voormalige Sovjet-satellietstaten, die tot het Oostblok behoorden en zich wilden aansluiten bij de Unie en het bondgenootschap, moesten aan harde eisen voldoen, zoals bescherming van minderheden.

Die rechten zijn vastgelegd in het kaderverdrag ter bescherming van nationale minderheden (in 1996 in Straatsburg tot stand gekomen) en het Europees Handvest voor regionale talen. Roemenië, waar nog voor Joegoslavië de eerste doden van etnisch geweld vielen in Marosvásárhely (in het Roemeens Targu Mures), was een van de eerste landen die de verdragen ratificeerden.

Ook Oekraïne verbond zich aan deze verdragen, die neerkomen op een verbod op discriminatie. Als spreker van zo'n minderheidstaal heb je het recht om de taal waarin je bent opgegroeid en onderwijs hebt gehad, vrij te gebruiken. In je privéleven, de zorg, de handel, de cultuur en bij justitie. Onder invloed van het nationalisme wil Oekraïne toenadering tot Europa zoeken juist door zich af te zetten tegen zijn Russisch-

Zie voor meer opinieartikelen trouw.nl/opinie

In 2012 braken er gevechten uit in het Oekraïense parlement. FOTO REUTERS

Oekraïne zet zich af tegen zijn Russisch-talige Sovjetverleden en schendt zo de mensenrechten

talige Sovjetverleden. Op 25 april 2019 nam het een taalwet aan die de status van de Oekraïense taal en identiteit moest propageren. Daarmee werd de zeer delicate balans tussen de rechten van de sprekers van de meerderheidstaal en die van minderheden, de vele Russisch-taligen, maar ook de kleinere Poolse, Roemeense en Griekse gemeenschappen, ondergraven.

Het zet de Europese integratie op het spel. Landen die willen toetreden tot de EU mogen niet tornen aan de kernvoorwaarden voor vrede en stabiliteit. Juist hier wringt de schoen. Oekraïne heeft direct na het ratificeren van het associatieverdrag met de EU de taalwet aangenomen. Die schendt de geest en de letter van Europese taalrechten. Vergelijk de huidige situatie in Oekraïne met die van België waar plotsklaps elk publiek gebruik van het Frans en de Duitse minderheidstaal verboden zou worden.

De Oekraïense taalwet raakt aan basale mensenrechten zoals persvrijheid. Russisch-talige kranten die niet ook in een Oekraïense versie verschijnen, zijn verboden. In de handel mag een klant alleen in het Oekraïens worden aangesproken. Ondanks protesten van Hongarije, Roemenië en Polen, kritiek van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en een interstatelijke klacht van Rusland bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens heeft Oekraïne elke inhoudelijke dialoog met zijn minderheden geweigerd. De getuigenissen van etnische Roemenen uit Oekraïne over het ontmantelen van hun taalrechten en onderwijs tijdens een zitting van de Raad van Europa eind vorig jaar waren schokkend.

Het paradoxale van het Oekraïense nationalisme is dat het een eenheidsstaat wil maken door een taal en een identiteit op te dringen aan de bevolking van een land dat histo-

risch gezien heel divers en inclusief is. Door haar meertalige en multiculturele karakter heeft Oekraïne juist een zeer Europese identiteit. De taalwet is contraproductief: je krijgt geen nationale eenheid door mensen op hun ziel te trappen vanwege hun identiteit, maar door diversiteit te accepteren. Ook streun van bondgenoten komt onder druk door kleine taalminderheden als *collateral damage* te behandelen vanwege het conflict met Rusland.

De EU, die staat voor vrede en recht, zou serieus werk moeten maken van het naleven van taalrechten en basale mensenrechten. Niet vanuit een vaag soort idealisme, maar uit strategisch belang. Oekraïne kan door het herstellen van de taalrechten direct een angel uit het conflict met Rusland halen en zo een geloofwaardige bijdrage leveren aan een diplomatieke oplossing, en zijn verbondenheid met Europese waarden tonen.

Megjelent a Trouw című napilapban 2022. 04. 04-én Online <https://www.trouw.nl/opinie/oekraïne-schendt-mensenrechten-door-zich-af-te-zetten-tegen-zijn-russisch-talige-verleden~b95883af/>

https://language-rights.eu/Opinie_LANDMAN_TROUW0404022Oekra%c3%afne_trapt_minderheden_op_hun_ziel.pdf